

GEGEVENS

Druk:
Mesmaekers Frères,
Turnhout 1897
Aantal kaarten: 52

TURNHOUTSE EXPORT PIN-UPS VOOR INDIA

SPEELKAARTENMUSEUM

Je kon ze jarenlang vinden in garages, kazernes, op tienerkamers en in kantoren. Soms open en bloot, soms verstopt in een kast, listig verborgen voor het oog van moeder de vrouw. Ze compenseerden een schrijnende afwezigheid van vrouwen, inspireerden tot hard werken of werden schaamteloos ingezet als lokaas voor de verkoop van welk artikel ook: de pin-up.

De pin-up is zeker niet de eerste blote vrouw die ergens afgebeeld werd. Toen het genre populair werd, aan het begin van de twintigste eeuw, waren er sinds de middeleeuwen al talloze naakte figuren verschenen op schilderijen.

Maar schilderen vraagt tijd en is bijgevolg duur. Te duur voor Jan-met-de-pet.

De opkomst van houtsnedes en gravures bood hierop een antwoord. De maker in kwestie kon meerdere afdrukken maken, zodat deze goedkoper verkocht konden worden.

Een speelkaart bleek zich perfect te lenen voor dit soort afbeeldingen. Al in de zestiende eeuw verschenen hier en daar naakte figuren op speelkaarten en de pin-up zou in haar gouden jaren vaak, en in vele vormen, op de speelkaart verschijnen.

Van 1900 tot aan de Eerste Wereldoorlog zagen pin-ups er uit als stijlvolle, haast aristocratische dames. In de naoorlogse jaren, de jaren twintig, onderging de pin-up een eerste grote transformatie. Ze ging eruit zien als een tener jong meisje, dat feestviert, rookt en buitenshuis werkt. In de jaren dertig droeg ze dure feestkledij en tijdens de Tweede Wereldoorlog kende de pin-up haar absolute hoogdagen, met vaak militaire verwijzingen om de jongens aan het front een hart onder de riem te steken.

Dankzij verdere vernieuwingen in het drukkersvak kon drukwerk geproduceerd worden in hoge oplagen voor de massa. De pin-up groeide zo uit tot de volkse variant van het geschilderd naakt, al stootte ze snel op kerkelijke verboden, burgerlijke wetten en flagrante censuur.

Deze ietwat vroege, eind negentiende-eeuwse, pin-up werd in Turnhout geproduceerd voor de Indische markt.

TURNHOUTSE KAARTEN VOOR INDIA

De firma Mesmaekers vervaardigde een uitgebreid assortiment papierproducten: wit en gekleurd papier, marmerpapier, verpakkingen, allerlei drukwerk en ... speelkaarten. Zijn drukwerk behoorde tot het beste van wat in Turnhout geproduceerd werd. Mesmaekers stond in die tijd bekend voor zijn mooie – en dure ! – speelkaarten. De firma was sterk op uitvoer gericht, de speelkaarten werden over de hele wereld verspreid.

Vooraf India en Zuid-Oost Azië waren een grote afzetmarkt. Om zijn overzeese handel te promoten vestigde Gustave Mesmaekers zich zelfs in Londen.

De firma Mesmaekers was inventief en bracht regelmatig nieuwigheden op de markt. Voor het Empress of India-spel, met Queen Victoria op de wikkel, werden in 1884 nieuwe figuren getekend: de Prins-Gemaal, de Koningin en een Jockey. De kaarten met de Engelse figuren, met één of twee hoofden, waren bestemd voor de Britse kolonies. In 1886 lanceerde Mesmaekers kaarten met figuren ontleend aan de Indische mythologie. Die kaarten stonden bekend als de "Hindoese fabelleer" en werden gedrukt tot 1913, zij het af en toe met lichte wijzigingen. Met duizenden exemplaren werden ze uitgevoerd naar de toenmalige Engelse kolonie, verpakt in wikkels met speciale tekeningen, die voor de gelegenheid ook gedeponeerd werden.

Niet veel later kwamen deze pin-upkaarten *avant la lettre* op de markt.

De 52 kaarten verbeeldden allemaal jonge en aantrekkelijke, maar nog best zedig geklede, dames. In de rechterbovenhoek werd een kaart van de "Hindoese Fabelleer" afgebeeld. Het moet een zeer duur spel geweest zijn: voor de ruggen werd goud gebruikt. Om censuur en verbod te voorkomen, werden ze deugdzaam verpakt in de *Empress of India*-wikkel, met Queen Victoria dus, die in deze vorm in 1896 gedeponeerd werd.

Tekst: Elke Grommen
Foto: Bram Luyts

GEGEVENS

Afmetingen: 65 x 94 mm/kader: 57 x 86 mm. Afgerond. Vergulde hoeken.
Rug: bloemmotief. Papieren wikkel "Empress of India" (gedeponeerd in 1896)

INVENTARIS

Nr: S01414
Speelkaartenmuseum, Druivenstraat 18, B-2300 Turnhout

Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout
Tel: +32 14 44 33 98 • www.turnhout.be/musea

Het object van de maand is een initiatief van Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze websites.

TURNHOUT

v.u.: Paul Van Miert, Campus Blairon 200, B-2300 Turnhout

 Vlaanderen
verbeelding werkt

 ERKEND
MUSEUM

 TURNHOUT
SPEELKAARTEN
MUSEUM